

XAVI NIETO

La construcció i canvi de la identitat

La identitat de les persones és social. Això vol dir que hom necessita sentir que pertany a un grup. Aquesta pertinença es fa mitjançant una sèrie d'eines-normes, valors, símbols que posen en comú les mentalitats de tots els membres del grup. Així, totes les societats necessiten símbols adscriptius, és a dir, símbols que demarquin qui està dins i qui està fora d'un o altre grup, ja que els éssers humans no poden viure aïllats i la seva naturalesa és més cultural que biològica. El grup, però, no és una cosa homogènia on hi ha una mentalitat col·lectiva que impera sobre l'individu, ans al contrari, dins del grup existeixen constants estira-arronsa per definir l'estatus i el rol de cadascú.

A les societats més complexes, com la nostra, la gent necessita adscriure's d'una manera dinàmica, i no per simple filiació de naixença, a múltiples grups i negociar en cadascun d'ells el lloc que ocupa. Això és degut a que la nostra societat que ha guanyat en profunditat i complexitat social fa que els seus membres se sentin aïllats, i és necessari crear adscripcions intersticials, com diria Manolo Delgado, que sellin les fisures que la modernitat ha fet en l'estructura social, mitjançant la separació —a vegades malaltissa— entre espai privat i espai públic.

Però la memòria col·lectiva no és un element essencial, sinó que és construït, inventat, com diu

Hobsbawn (*L'invent de la tradició*). Cada grup estableix mitjançant dinàmiques pròpies la necessària homogeneïtat identitària, reconstruint a cada moment el perfil del grup, mitjançant els demarcadors simbòlics, que defineixen qui és dels nostres i qui no ho és. Els mecanismes, segons Delgado, són tres: la selecció d'ítems, és a dir, seleccionant del conjunt d'elements, aquells que són escaients per al perfil desitjat i elevant-los a la categoria de símbols distintius o demarcadors simbòlics, com diu J. Prat; la invenció de fets i històries per justificar i donar un cert caire transcendent i, finalment, l'oblit, a vegades conscient i de vegades no, del que no és homologable ni escaient per al model que es vol construir. Aquests tres mecanismes estan presents en totes les manifestacions dels grups. Per altra banda, si tot és inventat, manipulat o escamotejat, no hi ha res darrere? Per suposat que no es tracta d'això, no volem ser ni semblar uns deconstructivistes postmodems. Com ja diuen tant Llobera com J. Prat, darrere d'una construcció sempre hi ha una matèria amorfa composta de sentiments, interessos i objectius que cal conformar. I el que és més important, cal construir l'estructura identitària precisament perquè faci una funció interna de correspondència amb la realitat. No és que no hi hagi realitat, sinó que tot té sentit en funció dels interessos i situacions derivades dels jocs de relacions de clas-

ses, d'estrats, accés al poder i la propietat, etc... Així doncs, la memòria col·lectiva no és allò viscut per tothom, sinó allò en què tothom se sent identificat i que conforma, a través de la negociació i els préstecs mutus, el motor del canvi en la continuïtat.

Ara bé, què passa quan o bé els autòctons es tanquen en banda i exclouen els nouvinguts o, per l'altra banda, els al·lòctons, sobretot d'estrats socials que els possibiliten assolir el paper d'elit dirigent, juguen el paper de conqueridors i en lloc de negociar amb les cartes a la mà s'erigeixen en "construc-

Així doncs, la memòria col·lectiva no

és allò viscut per tothom, sinó allò

en què tothom se sent identificat

i que conforma, a través de la negociació

i els préstecs mutus, el motor del

canvi en la continuïtat

tors únics" de la identitat sense aportar res a la negociació necessària per elaborar una memòria col·lectiva comuna? Doncs que la identitat, moltes vegades sota la forma de progrés lineal, es converteix en entropia, és a dir (literalment) en fractura identitària, en caos simbòlic. Llavors el creixement per si mateix substitueix les negociacions col·lectives com a motor de canvi. El canvi no és una qüestió ni una paraula unívoca, és

polisèmica i aquí hi poden haver dues accepcions: una, com a sinònim de creixement no substantiu, l'altra, com a programa de complexitat social negociada i estructurada a través del moviment. És com un riu: si el corrent que arrossega sediments va més ràpid que l'assentament d'aquests, mai s'estructura res al fons i hi ha erosió. Si, en canvi, s'estructura una xarxa o una contenció, els sediments s'assentaran i formaran una estructura.

M'agradaria ara descriure la meua visió dels últims anys a la vila a través tant d'aquesta teoria de l'adscripció identitària a través de negociació i préstecs i també a partir de la "Teoria de la circulació de les elits" de Pareto.¹

Imagineu un poble on "els corrents migratoris" són més forts que les estructures originàries (si és que n'hi han hagut alguna vegada) i on els grups i els estrats socials, inscrits en grups identitatris d'acció, entren en crisi. És, doncs, un buit, una certa entropia, en les estructures sociològiques, sobretot de les elits polítiques i culturals. A la vegada, si el substrat sociològic dels novin-

guts, lluny de ser marginal, és (en part, almenys) benestant i amb vocació d'elit dominant, passen diverses coses. Per una banda, les elits nouvingudes necessiten, com ja hem dit, reconstruir la identitat per inserir-se en ella, per poder dir jo també hi sóc, també (d'alguna manera, reescrivint) hi vaig ser!!! I, en aquestes circumstàncies, hi ha una lluita, moltes vegades inconscient, per a situar-se en un lloc al món. És, doncs, la lluita d'elits -les antigues i la nova- per a ocupar el lloc central i desplaçar a les altres a llocs perifèrics. Seria, gràficament, com el joc de les cadires on diverses elits roden i al so d'un avís s'asseuen, quedant una al centre, les altres perifèriques i alguna fora del joc. No cal aclarir que aquesta manera és la més perversa a nivell identitari i és la que porta al canvi no substantiu, a la degradació de la comunitat com a tal.

El que ha passat a la Vila és precisament això: aprofitant, per així dir-ho, una crisi de les elits autòctones, d'al·lòctona s'ha situat al centre de la història, hi escamotejant la necessària aportació i negociació, s'ha erigit no sols com hegemònica, sinó com a

homogeneïtzadora del discurs identitari a partir dels tres mecanismes abans descrits amb l'interès de no sols entrar en la història, sinó també de centrar-la en el seu perfil desitjat. Per altra banda, autòctons, alguns d'ells, han acollit a la nova elit com a pròpia, i han fet de "cobertura legal" de la rotació en la dominació cultural. La resta hem quedat o bé orfes d'història o bé sospitosos de marginalització, d'immobilisme recalcitrant, etc.

Cal deconstruir la deconstrucció que aquesta nova elit ha fet. Com? Negociant aportacions de tots, de dins i de fora, antics i nous i configurant una xarxa de relacions on hom se situï còmodament en el seu lloc al món i, així, fer que la lliure adscripció negociada sigui el motor del creixement i del canvi com a reconfiguració pactada i no com una escapada cap endavant que crea desencís i malestar. Cal ensenyar les cartes sobre la taula, jugar la partida (negociar préstecs i reconeixements mutus) i establir un resultat comú que sigui el motor real "d'una altra Argentonina és possible".

1. La teoria de la circulació de les elits de Pareto planteja sintèticament, que la suposada permeabilitat ascendent no ho és tant a la societat industrial i que, per contra, el moviment fonamentalment és horitzontal a cada estrat, havent-hi diverses elits a la cúspide que "ronden", per així dir-ho, el poder econòmic, però sobretot cultural i polític. Mentre una mana, les altres estan a l'aguait, es succeïxen, pacten, es fan la guerra, etc...

FEU-VOS SOCI DEL CENTRE D'ESTUDIS, ARA ! Empleneu aquesta butlleta amb les vostres dades

Nom i cognoms _____
 Adreça _____
 Població _____ C. Postal _____
 Telèfon _____ Any de naixement _____

■■■ CENTRE Jaume
 D'ESTUDIS Clavell
 ARGENTONINS ■■■

Marqueu la modalitat de soci que escolliu:
 Normal: 18,03 € per any Quota reduïda d'estudiants i pensionistes: 9,02 € per any
 Soci protector: 30,05 € per any 60,10 € per any Altres imports

Signatura: _____

Domiciliació bancària pel cobrament de la quota:
 Banc o caixa: _____ Codi compte corrent (C.C.C.): _____
 Data: _____ de _____ de _____

(Lliureu aquesta butlleta a la seu de l'entitat o a qualsevol membre de la junta Coordinadora).